

Wyrok z dnia 22 grudnia 1998 r.

I PKN 509/98

Pozostaje w sprzeczności ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa wybór pracownika do zarządu lub komisji rewizyjnej zakładowej organizacji związkowej wyłącznie w celu obrony przed dokonaniem już wypowiedzeniem umowy o pracę (art. 8 KP).

Przewodniczący: Prezes SN: Jan Wasilewski, Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca), Jadwiga Skibińska-Adamowicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 22 grudnia 1998 r. sprawy z powództwa Emila S., Stanisława B., Zdzisława B., Sławomira J., Andrzeja K., Jana M., Janusza L., Andrzeja R., Adama P., Adama T., Krzysztofa T., Mirosława W., Andrzeja W., Andrzeja M. przeciwko Przedsiębiorstwu Państwowej Komunikacji Samochodowej w T. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 21 maja 1998 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Zaskarżonym kasacją strony pozwanej wyrokiem z dnia 21 maja 1998 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie oddalił apelację pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Tarnowie z dnia 20 stycznia 1998 r., którym powodowie przywróceniu zostali do pracy na poprzednich warunkach i uzyskali zasądzenie od pozwanego pracodawcy wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy w okresie od 1 stycznia do 20 stycznia 1998 r. W powyższym wyroku Sąd ten zaakceptował podstawy wyroku Sądu pierwszej instancji, które przedstawiały się, jak następuje:

Pozwane Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w T. w związku ze złą kondycją finansową podjęło działania zmierzające do zmniejszenia zatrudnienia w grupie kierowców i konsultowało tę kwestię z zakładową organizacją związkową oraz organizacją nadrzędną. Wobec braku porozumienia zarządca pozwanego Przedsiębiorstwa zdecydował o rozwiązaniu umów o pracę z powodami w drodze wypowiedzeń indywidualnych przewidzianych w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.). W trakcie biegnącego terminu wypowiedzenia, który został skrócony na podstawie art. 36¹ KP do jednego miesiąca, wszyscy powodowie, z wyjątkiem tylko powoda Wiesława G., wybrani zostali do zarządu lub komisji rewizyjnej zakładowej organizacji związkowej NSZZ „Solidarność 80”. Wobec pełnienia funkcji związkowych określonych w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. Nr 55, poz. 234 ze zm.) powodowie korzystają z wynikającego z tego przepisu zakazu rozwiązania stosunku pracy. Korzystanie przez powodów z powyższego uprawnienia - wbrew zarzutowi strony pozwanej - nie pozostaje w sprzeczności z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem (art. 8 KP), gdyż pracodawca wybierając powodów z grupy kierowców do zwolnienia z pracy nie kierował się żadnymi rozsądnymi kryteriami, lecz działał „na zasadzie przypadku”.

Sąd Wojewódzki w Krakowie uznał za bezzasadną apelację strony pozwanej, która zarzuciła wadliwe zastosowanie art. 32 ustawy o związkach zawodowych w związku z art. 8 KP. Według tego Sądu trafność oceny prawnej wyrażonej w wyroku Sądu pierwszej instancji, wbrew zarzutowi apelacji, potwierdzają okoliczności faktyczne wynikające z materiałów zebranych w dołączonych aktach [...]. Mianowicie chodzi o to, że pomimo trudnej sytuacji finansowej pozwanego przedsiębiorstwa i istnienia przesłanek do redukcji zatrudnienia przy zastosowaniu powołanej wyżej ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r., stan zatrudnienia u strony pozwanej zamiast maleć, znacznie wzrósł. W okresie bowiem od 1 stycznia 1997 r. do 31 października 1997 r. liczba zatrudnionych wzrosła o 156 osób. Wprawdzie według twierdzeń strony pozwanej, wzrost zatrudnienia dotyczy zatrudnionych do prac doraźnych, jednakże takie umowy zawierane były jeszcze we wrześniu 1997 r. Sąd drugiej instancji zaakceptował ocenę zawartą w wyroku Sądu pierwszej instancji, podkreślając, że ustalona dowolność („na zasadzie przypadku”) zwolnień z pracy jest tym bardziej niewłaściwa, że pracodawca przewidując liczne zwolnienia (78 kierowców) przy

braku porozumienia z organizacjami związkowymi powinien w opracowanym regulaminie jasno określić kryteria i zasady zwolnień. W tych więc okolicznościach - zdaniem Sądu Wojewódzkiego - nie można podzielić zarzutu strony pozwanej, jakoby wybór powodów do władz organizacji związkowej w okresie wypowiedzenia im umów o pracę pozostawał w sprzeczności ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. Jeżeli bowiem pracodawca dokonał zwolnień nie bacząc na staż pracy, sposób wykonywania obowiązków i sytuację rodzinną, to nie można czynić zarzutu pracownikom, iż bronią się przed zwolnieniem z pracy przez przedmiotowe działania, zapewniające im ochronę ze względu na wybór do władz zakładowej organizacji związkowej.

Kasacja pozwanego Przedsiębiorstwa oparta została na obu podstawach, o których mowa w art. 393¹ KPC. W zakresie naruszenia prawa materialnego zarzucono niewłaściwe zastosowanie art. 32 ustawy o związkach zawodowych w związku z art. 8 KP oraz niewłaściwe zastosowanie art. 1 ust. 1, art. 2 i art. 4 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, a także błędną wykładnię art. 45 KP w związku z art. 8 KP. W zakresie naruszenia przepisów postępowania zarzucono naruszenie art. 233 § 1 KPC w związku z art. 316 § 1 KPC, art. 227 § 1 KPC i art. 382 KPC. Kasacja zawiera wniosek „o uchylenie lub zmianę wyroku w całości”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Każdy z powodów w swym odwołaniu do Sądu Pracy od wypowiedzenia umowy o pracę powoływał się na to, że pracodawca niewłaściwie wybrał do zwolnienia z pracy właśnie jego, nie biorąc pod uwagę ani jego wartości jako pracownika ani warunków osobistych i rodzinnych. Podważano także w tych odwołaniach samą zasadę redukcji pracowników w grupie kierowców ze względu na ciągle podtrzymywane oferty nowych zatrudnień. Zostały więc powołane przez powodów fakty, które miały świadczyć o nieuzasadnionym wypowiedzeniu umowy o pracę, które - w myśl art. 45 § 1 KP - stwarzałyby podstawę przywrócenia do pracy na poprzednich warunkach.

Tak określona podstawa dochodzonych w sprawie roszczeń powodów została w toku postępowania uzupełniona o powołanie się na fakt wyboru powodów (z wyjątkiem Wiesława G.) w trakcie biegnących wypowiedzeń umowy o pracę (15 listopada

1997 r.) na członków zarządu lub komisji rewizyjnej Zakładowej Organizacji NSZZ „Solidarność 80”. Z tego względu roszczenia powodów uzyskały - według ich oceny - dodatkowe oparcie w określonym art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych zakazie rozwiązania umowy o pracę z członkiem zarządu lub komisji rewizyjnej zakładowej organizacji związkowej.

Rozpoznając sprawę Sądy pierwszej i drugiej instancji nie wyjaśniły pierwszej z wyżej wymienionych podstaw dochodzonych w sprawie roszczeń. Nie wyjaśniły bowiem, czy wypowiedzenia umów o pracę poszczególnym powodom były nieuzasadnione w rozumieniu art. 45 § 1 KP. Sądy ustaliły wprawdzie niektóre fakty powoływane przez powodów, jednakże nie w kontekście powołanej wyżej przesłanki zastosowania art. 45 § 1 KP, lecz wyłącznie ze względu na zarzut pozwanego pracodawcy, iż powoływanie się przez powodów na art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych pozostaje w sprzeczności ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem ochrony działaczy związkowych i dlatego - w myśl art. 8 KP - nie podlega uwzględnieniu.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie akceptując rozpoznanie sprawy wyłącznie w zakresie art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych w związku z art. 8 KP, przyjął, że wskazana podstawa uzasadnia roszczenia powodów w wystarczającym stopniu. W tej sytuacji w zaskarżonym wyroku znajdują się ustalenia odpowiednie dla oceny zastosowania w sprawie powołanych ostatnio przepisów. Nie ma natomiast w tym wyroku dostatecznego wyjaśnienia podstawy faktycznej zastosowania art. 45 § 1 KP.

Przechodząc od uwag dotyczących podstaw zaskarżonego wyroku do oceny zarzutów skonkretyzowanych w kasacji należy stwierdzić, że pozwany pracodawca trafnie zarzucił wadliwe zastosowanie art. 8 KP. Punktem wyjścia dla tego stwierdzenia jest przedstawiana już w orzecznictwie Sądu Najwyższego interpretacja art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych (por. zwłaszcza wyrok z dnia 12 marca 1996 r., I PRN 5/96 - OSNAPiUS 1996 nr 19, poz. 288), jako przepisu zapewniającego działaczom związkowym swobodę wykonywania zadań związkowych z gwarancją, że nie podlegają zagrożeniu zwolnieniem z pracy. Z takim społeczno-gospodarczym w rozumieniu art. 8 KP przeznaczeniem, wynikającego z art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych zakazu rozwiązania umowy o pracę z działaczem zakładowej organizacji związkowej pozostaje w sprzeczności instrumentalne stworzenie sytuacji działacza zakładowej organizacji związkowej w oderwaniu od rzeczywistej działalno-

ści związkowej, a jedynie w celu obezwładnienia dokonanego już wypowiedzenia umowy o pracę w stosunku do pracownika nie będącego działaczem związkowym. Powyższa ocena wynika na tle ustaleń zaskarżonego wyroku, według których żadnemu z powodów nie wypowiedziano umowy o pracę ze względu na jego przynależność związkową, natomiast powodowie (z wyjątkiem Wiesława G.), zostali wybrani do zarządu lub komisji rewizyjnej Zakładowej Organizacji NSZZ „Solidarność 80” już po wypowiedzeniu umowy o pracę wyłącznie w celu uzyskania w ten sposób ochrony działaczy związkowych przed rozwiązaniem stosunku pracy. Takie postępowanie stanowi wykorzystanie przepisu stwarzającego gwarancję wolności związkowych dla celu sprzecznego z istotą tej gwarancji i w konsekwencji - stosownie do art. 8 KP - nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Wbrew ocenie prawnej zaskarżonego wyroku ustalone nieprawidłowości wypowiedzeń umów o pracę powodom (brak kryteriów wyboru pracowników do zwolnienia, brak konsekwencji w zakresie redukcji zatrudnienia), nie stanowią podstawy do przyjęcia, że powodom przysługuje ochrona z art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych. W pierwszym rzędzie należy zauważyć, że nie ma funkcjonalnej odpowiedniości pomiędzy powołanymi w zaskarżonym wyroku faktami dotyczącymi pracodawcy a społeczno-gospodarczym przeznaczeniem ochrony działaczy związkowych. Powodowie nie byli działaczami związkowymi w czasie wypowiedzania im umów o pracę. Jeżeli wypowiedzenia te byłyby wadliwe, np. dlatego, że były nieuzasadnione w rozumieniu art. 45 § 1 KP, to z tego względu powodowie mogliby uzyskać uwzględnienie swych roszczeń. Natomiast nie korzysta z ochrony ich działanie, które nie polega na wykorzystaniu przysługujących im środków ochrony prawnej (art. 45 § 1 KP), lecz na zapewnieniu sobie, z nadużyciem prawa, ochrony przysługującej działaczom związkowym. Inaczej mówiąc, fakty dotyczące ewentualnej niezasadności wypowiedzeń umowy o pracę nie powodują zgodności działania powodów w zakresie art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem, wynikającej z tego przepisu ochrony działaczy związkowych. Zastosowanie w zaskarżonym wyroku art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych na skutek naruszenia art. 8 KP, przy pominięciu wyjaśnienia sprawy w zakresie niezasadności wypowiedzenia powodom umowy o pracę (art. 45 § 1 KP), powoduje w konsekwencji zasadność podstaw kasacji i jej wniosku o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania. W toku dalszego postępowania Sąd Wojewódzki powinien wyjaśnić podstawę faktyczną sprawy w zakresie

niezasadności wypowiedzeń umowy o pracę powodom z uwzględnieniem w tym zakresie materiału zebranego w sprawie [...]. W takim związku z zakresem rozpoznania sprawy trafne są zarzuty kasacji dotyczące naruszenia wskazanych w kasacji przepisów postępowania. Natomiast nietrafny jest zarzut naruszenia wskazanych w kasacji przepisów ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r., dotyczących zasad rozwiązywania umów o pracę z określoną grupą pracowników, gdyż w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku - wbrew kasacji - znajduje się ustalenie, że w stosunku do powodów podjęte były decyzje indywidualne o zwolnieniu (art. 10 tej ustawy).

Sąd Najwyższy z przedstawionych przyczyn uwzględnił kasację i orzekł stosownie do art. 393¹³ § 1 KPC.

=====